

TADQIQOT

ISSN: 2181-0990
DOI: 10.26739/2181-0990

Impact Factor: 5.878

JOURNAL OF
REPRODUCTIVE
HEALTH AND
URO-NEPHROLOGY
RESEARCH

TADQIQOT.UZ

VOLUME 3, ISSUE 1

2020

МИНИСТЕРСТВО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН

Журнал репродуктивного здоровья и уро-
нефрологических исследований

JOURNAL OF REPRODUCTIVE HEALTH AND URO-NEPHROLOGY RESEARCH

Главный редактор: Б.Б. НЕГМАДЖАНОВ

Учредитель:

Самаркандский государственный
медицинский институт

Tadqiqot.uz

Ежеквартальный
научно-практический
журнал

N° 3
2020

ISSN: 2181-0990
DOI: 10.26739/2181-0990

Главный редактор:
Chief Editor:

Негмаджанов Баходур Болтаевич

доктор медицинских наук, профессор,
заведующий кафедрой Акушерства и гинекологии №2
Самаркандского Государственного медицинского института

Doctor of Medical Sciences, Professor, Head of the Obstetrics
and Gynecology Department No. 2 of the
Samarkand State Medical Institute

Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Каттаходжаева Махмуда Хамдамовна

доктор медицинских наук, профессор
Кафедры Акушерства и гинекологии Ташкентского
Государственного стоматологического института

Doctor of Medical Sciences, Professor
Departments of Obstetrics and Gynecology
Tashkent State Dental Institute

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:
MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Луис Альфондо де ла Фуэнте Эрнандес
профессор, член Европейского общества
репродукции человека и эмбриологии
Prof. Medical Director of the Instituto
Europeo de Fertilidad. (Madrid, Spain)

Ramašauskaitė Diana

профессор, руководитель Вильнюсского центра
перинатологии, профессор и руководитель клиники
акушерства и гинекологии при институте клинической
медицины Вильнюсского университета (Prof. Clinic of
Obstetrics and Gynecology Vilnius University Faculty
of Medicine, Latvia)

Аюпова Фарид Мирзаевна

доктор медицинских наук, профессор,
заведующая кафедрой Акушерства и гинекологии №1
Ташкентской медицинской академии.

Зокирова Нодира Исламовна

доктор медицинских наук, профессор кафедры
акушерства и гинекологии №1, Самаркандского
Государственного медицинского института

Кадыров Зиёратшо Абдуллоевич

доктор медицинских наук, профессор заведующий
кафедрой Эндоскопической урологии факультета
непрерывного медицинского образования
медицинского института РУДН.

Негматуллаева Мастура Нуруллаевна

доктор медицинских наук, профессор кафедры
акушерства и гинекологии №2, Бухарского
медицинского института.

Окулов Алексей Борисович

доктор медицинских наук, профессор кафедры
медицинской репродуктологии и хирургии
Московского государственного
медико-стоматологического университета.

Махмудова Севара Эркиновна

ассистент кафедры Акушерства и гинекологии
факультета последипломного образования
Самаркандского Государственного медицинского
института (**ответственный секретарь**)

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:
MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Boris Chertin

MD Chairman, Departments of Urology & Pediatric
Urology, Shaare Zedek Medical Center, Clinical Professor in
Surgery/Urology, Faculty of Medicine, Hebrew University,
Jerusalem. (Профессор хирургии/урологии, медицинский
факультета ивритского университета)

Fisun Vural

Doçent Bilimleri Üniversitesi, Haydarpaşa
Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi
Kadın Hastalıkları ve Doğum Kliniği İdari
ve Eğitim Sorumlusu. Доцент Университета
естественных наук, учебно-исследовательской
больницы клиники акушерства и гинекологии.

Melike Betül Öğütmen

SBÜ Haydarpaşa Numune SUAM Nefroloji
Kliniği idari ve Eğitim Sorumlusu.
Доцент Университета естественных наук,
учебно-исследовательской
больницы клиники нефрологии.

Аллазов Салах Алазович

доктор медицинских наук, профессор
кафедры урологии, Самаркандского
Государственного медицинского института

Ахмеджанова Наргиза Исмаиловна

доктор медицинских наук, доцент,
заведующая кафедрой №2 педиатрии с
курсом неонатологии, Самаркандского
Государственного медицинского института

Локшин Вячеслав Нотанович

доктор медицинских наук, профессор,
член-корр. НАН РК, президент Казахстанской
ассоциации репродуктивной медицины.

Никольская Ирина Георгиевна

доктор медицинских наук, профессор
ГБУ МО МОНИАГ.

Шалина Раиса Ивановна

доктор медицинских наук, профессор
кафедры акушерства и гинекологии педиатрического
факультета РНИМУ им.Н.И.Пирогова

Page Maker | Верстка: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Tadqiqot город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Телефон: +998 (94) 404-0000

Editorial staff of the journals on www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC the city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

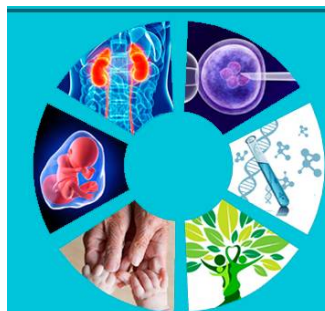
СОДЕРЖАНИЕ | CONTENT

ОБЗОРНЫЕ СТАТЬИ

- 1. Абдуллаева Л.М., Негматшаева А.Р.**
ХРОНИЧЕСКИЙ ЭНДОМЕТРИТ –КАК ПРИЧИНА СИНДРОМА ПОТЕРИ ПЛОДА (ОБЗОР).....5
- 2. Камалов Н.А., Негмаджанов Б.Б., Шодмонова З.Р.**
МИКРОФЛОРА ВЛАГАЛИЩА И НИЖНИХ МОЧЕВЫХ ПУТЕЙ У ЖЕНЩИН СО
СТРЕССОВЫМ НЕДЕРЖАНИЕМ МОЧИ (ОБЗОР).....8

ОРИГИНАЛЬНЫЕ СТАТЬИ

- 3. Агабабян Л.Р., Махмудова С.Э.**
РЕСПИРАТОРНАЯ ПАТОЛОГИЯ НОВОРОЖДЕННЫХ У БОЛЬНЫХ С ПРЕЭКЛАМПСИЕЙ.....11
- 4. Аллазов С.А.**
МЕТОДОЛОГИЯ ПРОВЕДЕНИЯ НАУЧНЫХ ИЗЫСКАНИЙ В УРОЛОГИИ14
- 5. Мамажонова Н.М.**
ИНФОРМАТИВНОСТЬ УЛЬТРАЗВУКОВОГО ИССЛЕДОВАНИЯ В ДИАГНОСТИКЕ
СТАДИИ И ТЯЖЕСТИ ХРОНИЧЕСКОГО ГЕПАТИТА ПРИ БЕРЕМЕННОСТИ.....18
- 6. Насирова З.А.**
СОНОГРАФИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ В ДИНАМИКЕ ПРИ ИНТРАОПЕРАЦИОННОМ
ВВЕДЕНИИ ВНУТРИМАТОЧНОЙ КОНТРАЦЕПЦИИ23
- 7. Негмаджанов Б.Б., Махмудова С.Э.**
МАТЕРИНСКИЕ И НЕОНАТАЛЬНЫЕ ИСХОДЫ И ОСОБЕННОСТИ ТЕЧЕНИЯ
ТЯЖЕЛОЙ ПРЕЭКЛАМПСИИ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19.....26
- 8. Сафаров А.Т., Уринов М.Я.**
АЛИМЕНТАРНО-КОНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ОЖИРЕНИЕ КАК ФАКТОР РИСКА
ФОРМИРОВАНИЯ ПЕРИНАТАЛЬНОЙ ПАТОЛОГИИ.....30
- 9. Султонова Н.С.**
МЕТАБОЛИЧЕСКИЕ НАРУШЕНИЯ РАЗЛИЧНЫХ ВИДОВ ВСКАРМЛИВАНИЯ
В ПОДРОСТКОВОМ ПЕРИОДЕ.....34
- 10. Хамраев Х.Х.**
ДЕФИЦИТ ВИТАМИНА D У ПАЦИЕНТОВ ГРУППЫ ВЫСОКОГО РИСКА РАЗВИТИЯ
ПРЕЭКЛАМПСИИ И ЛАБОРАТОРНЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В КРОВИ.....37

JOURNAL OF REPRODUCTIVE HEALTH AND URO-NEPHROLOGY RESEARCH

ЖУРНАЛ РЕПРОДУКТИВНОГО ЗДОРОВЬЯ И УРО-НЕФРОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

УДК 001.891(075.8)

Allazov Salakh Allazovich
Professor of Department at Samarkand
state medical institute, Department of urology
Samarkand, Uzbekistan

FEATURES OF THE METHODOLOGY OF SCIENTIFIC RESEARCH IN UROLOGY

For citation: Allazov Salakh Allazovich. Features of the methodology of scientific research in urology. Journal of reproductive health and uro-nephrology research. 2020, vol. 3, issue 1. pp. 14-17

 <http://dx.doi.org/10.26739/2181-0990-2020-3-4>

ABSTRACT

The article presents considers theoretical issues (the main directions of development of urology in the Republic and leading foreign achievements and copyrights, a brief description of the discipline program, presentations of scientific research from the authors experience)

Key words: Urology, scientific research, methodology.

Аллазов Салах Аллазович
Самаркандский Государственный Медицинский
Институт, Кафедра урологии, профессор
Самарканд, Узбекистан.

МЕТОДОЛОГИЯ ПРОВЕДЕНИЯ НАУЧНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ В УРОЛОГИИ

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены особенности методологии проведения научного исследования в урологии (теоретические вопросы основных направлений развития урологии республики ведущие научные достижения и авторские права), краткая характеристика дисциплины, презентации научных исследований на опыте автора.

Ключевые слова: Урология, научное исследование, методология.

Allazov Salah Allazovich
Samarqand davlat tibbiyot instituti,
Urologiya kafedrasi professor
Samarqand, O'zbekiston.

UROLOGIYA FANIDA ILMIY IZLANISHLAR OLIB BORISHNING METODOLOGIYASI (USLUBI)

ANNOTASIYA

Maqolada urologiyada izlanishlar olib borishning metodologiyasi (uslubini) ning nazariy masalalar (O'zbekiston urologiyasining asosiy yo'nalishlari, yutuqlari, mualliflik huquqlari, fanning qisqacha tasnifi, prezentatsiyalari va ilmiy izlanishlar) muallif tajribalari asosida keltirilgan.

Kalit so'zlar: Urologiya, ilmiy izlanish, metodologiya.

To quyosh sochgayki nur...
Uch bu so'z yondosh bo'lur:
Olimu, ilmu, amal...

Erkin Voxidov, 1961

Dolzarblilik. “Fan”, jumladan “Urologiya fani” bir necha tushuncha va mazmun-mohiyatni qamrab oladi. Birinchidan, fan tabiat, jamiyat, fikrlash va atrof dunyoni o'rganishga asoslangan bilimlarni shakllantirishga va tizimlashtirishga qaratilgan inson faoliyati doirasidan iboratdir. Ikkinchidan, fan inson faoliyati natijasi o'laroq ilmiy bilimlarga ega bo'lishdir. Va nihoyat, uchinchidan, fan – bu sotsial institut bo'lib, aholining dunyoqarashini belgilaydi.

Maqsad. Fanning maqsadi ob'ektiv va sub'ektiv olam haqidagi bilim olish yo'li bilan aniq bir haqiqatga intilishdan iborat ekanligini yoritish.

Material va usullar. Fanga taalluqli darsliklar, qo'llanmalar va boshqa manbalarda keltirilishicha, urologiya – bu xirurgik fanlar jumlasidan bo'lib, erkaklarda siydik-tanosil a'zolarining va ayollarda buyraklar, siydik yo'llari xirurgik kasalliklarini o'rganadigan fandır. Bu fanning bolalarga taalluqli tomonlari bolalar xirurgiyasi tarkibida o'rganiladi. Oxirgi yillarda “Andrologiya” fani (“Erkaklar salomatligi”) taraqqiy etib, alohida soha mohiyatiga ega bo'la boshlagach, bu fan dasturlarda “Umumiy urologiya” deb atala boshlandi. Bizningcha, kattalar va bolalar urologiyasini qayta birlashtirib, “Umumiy urologiya” deb atash ma'qulroqdir. Zero,

urologiya mustaqil fandır. Uni xirurgiyaning yoki bolalar xirurgiyasining bir qismi degan da'voga chek qo'yish vaqti keldi.

Natijalar va ularning tahlili. Ilmiy izlanishlar jarayonini zamon talab darajasiga ko'tarish bu yangi texnologiyalar va vositalarni modernizatsiyalash va takomillashtirishni talab qiladi. Bundan asosiy maqsad: nazariy va amaliy ilmiy mavzularni rejalashtirishda bu texnologiyalarning barcha turi bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni inobatga olish va qo'llashdan iborat bo'ladi.

Bunday sharoitda tinglovchilar, iqtidorli talabalar, yosh olimlar, ilmiy izlanuvchilar mavzuni o'rganish natijasida quyidagi bilim, ko'nikma va malakalarga ega bo'ladilar:

- Nazariy va amaliy mavzu yo'nalishlarga ta'rif bera bilish;
- Ilm-fan jarayoni elementlarini sanab bera olish;
- Ta'lim beruvchining ilmiy raxbarlik, didaktik hatti-harakatlari mavzuni tushuntirib berishiga ko'mak berishi;
- Ilmiy izlanish bosqichlarining farqlanishi;
- Ilmiy maqsadlarni ularning turlari buyicha farklash;
- Ilmiy izlanish jarayoniga axborot texnologiyalarini tadbiq etish;
- Ilmiy izlanishlarni isbotli tibbiyot darajasiga kutarish uchun innovatsion texnologiyalar, gemodializ, magnitli-rezonans tomografiya, doppler tekshirishlari usullaridan keng foydalanish.

Amerikalik psixolog olim Bendjamin Blum tomonidan yaratilgan "Blum taksonomiyasi"ga ko'ra o'rganish darajasi 6 pog'onaga ajratilib, «Bilish», «Tushunish», «Qo'llash», «Tahlil», «Sintez» va «Baholash» darajasi kabi kognitiv o'quv maqsadlari farqlanadi.

Chet el tadqiqotlarida ko'pincha algoritm (dizayn) usullari qo'llaniladi (oddiydan murakkablashib borish tariqasida):

1. Ilmiy xodisani e'lon qilish;
2. Ilmiy xodisalar guruxini tekshirish;
3. Xodisa – nazorat usuli;
4. Kogort – tadqiqot;
5. Bir bosqichli tekshirishlar;
6. Randomizatsiyalangan klinik tadqiqot ("oltin standart").
- 6 a. Ochiq tadqiqot,
- 6 b. Yopiq tadqiqot:
 - Oddiy ko'r-ko'rona,
 - Ikki barobar ko'r-ko'rona,
 - Uch barobar ko'r-ko'rona,
- 6 v. Multimarkazlashtirilgan

O'zbekistonda boshqa fanlar qatori, urologiya sohasida ham, kogort, randomizatsiyalashtirilgan ilmiy tadqiqotlar bajarish davri keldi deb o'ylaymiz.

Zamonaviy vrachlar, ilmiy xodimlarning kundalik mehnat jarayonlaridagi eng katta muammo dunyo miqyosidagi yangiliklar bilan tanishib borish uchun vaqtning yetishmasligidir. Buning uchun kuniga kamida 15 ta jurnal maqolalarini o'qib borish kerak bo'ladi. Buni qarangki, Buyuk Britaniyalik vrachlar o'qishga bor-yo'g'i xaftasiga bir soatgina vaqt sarf qilisharkan.

Ilmiy ish bu tezis-maqolalar yozish, hattoki monografiyayu-darsliklar chop etish ham emas. Bular ilmiy izlanishning (agar ilmiy izlanish haqiqatan olib borilgan bo'lsa) yakuni, oxirgi bosqichidir, xalos. Ayrim maqolalarga ismi sharifni qo'shib, ilmiy mahsulotlar sonini oshirish haqida-ku gapirib ham o'tirmaylik.

Darvoqe, bu turdagi «olim»larni quyidagi toifalarga bulish mumkin:

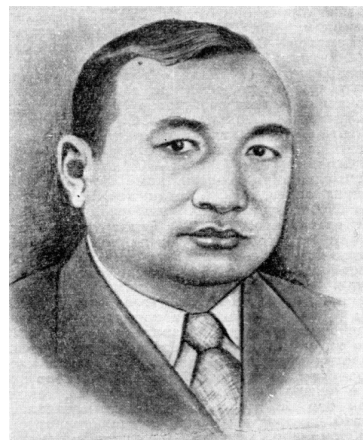
1. Ilm-fan olamining «yulduz»lari. Ularning nomi har xil ilmiy ishlarga birinchi bulib kiritilishi odat tusiga kirgan, bunga ularning o'zlari chek qo'yishmasa, boshqalarning xaddi sig'maydi;
2. O'zlarining nomlarini birinchi bulib quyilishini talab qiladigan, «rahbar olimlar», aks holda bunday ilmiy ish yorug' dunyo yuzini kurmasligini atrofdegilarga anglatgan kursizorlar (qo'pol-u, lekin o'rinli ifoda);
3. Ilmiy ishlari sonini oshirishga intiluvchi, natijada har qanday maqolalarga nomi kiritilishiga rozi bo'laveradigan bo'sh, po'kak olimlar;
4. Tanlovdan o'tish yoki boshqa maqsadlar tufayli maqolalarga har qanday shart-sharoitlarga rozi bo'lib, nomini qo'shtirib oladigan bekorxo'jalar;
5. Plagiat bilan shug'ullanuvchilar (ulardan xudo asrasin).

Ilmiy izlanuvchanlik bu qandaydir bir ilmiy muammoga qiziqish uyg'onib, uning yechimini topish ehtiyoji inson vujudini qamrab olsa-da, shu mavzuda bir reja tuzib, ilmiy kuzatishlar olib borish, ilmiy tadqiqotlar o'tkazib, qandaydir hajmda material yig'ish, uni tahlil qilib, aniq bir xulosaga kelish, shu asnoda ichki bir ko'tarinki qoniqish hosil qilishdir. Xullas ilm-fan sohasida faoliyat yuritishni quyidagi ramziy bosqichlarga bo'lsa bo'ladigandek:

1. Xayoliy parvoz;
2. Keng qamrovli o'qimishlilik;
3. Ilmiy muammoga to'qnashish;
4. Muammoni yechishga intilish (qaror qilish);
5. Reja tuzib olib, undan qaytmaslik;
6. Ilmiy izlanish-tadqiqot azoblariga, xarajatlariga chidash;
7. Ilmiy tahlil va xulosa orqali yengillashib olish;
8. Ilmiy ishdan qoniqish;
9. Boshqalar bilan bahamlashish, rozi-rizolashish maqsadida tezislar, maqolalar yozish, monografiya, o'quv qo'llanmasi, darsliklar yaratish
10. Olim va maqola (ilmiy ish) nufuzining sifati muammosi hozirgi davr fanining o'zagini tashkil etadi. Bu yo'nalishda qator izlanuvchilar bosh qotirib, ilmiy maqolaning randomizatsiyalashtirilganidan tashqari uning sifatini baholash, undan necha marta iqtibos olinganini aniqlash uchun citation index (sitata olish indeksi), ilmiy jurnallar saviyasini belgilash uchun impact factor (iqtibos keltirish) kabi kursatkichlar joriy etilgan.

Respublikamizda ilm-fan taraqqiyotining jonkuyari professor Abdulla A'zam «Tafakkur» jurnalining 2013 yil 4-sonidagi suhbatida:

« ... ilmiy tadqiqot sifatini va saviyasini belgilovchi aniq ko'rsatkich ham, metodologiya ham hozircha topilgan yo'q: jurnallar sun'iy ravishda impakt faktorini ko'tarishga zo'r beradi, bir guruh mualliflar, «kooperativlashib», til birlashtirib, bir-birining maqolasidan iqtibos keltirishni kuchaytiradi va hokazo. Qarabsizki, «sifat ko'rsatkichlari osmonga o'rlaydi, ammo sof ilmiy nuqtai nazardan, mazmun haminqadar», deb kuyunadi.

Vatanimiz ilm-fani nafaqat IX-XI va XIV-XV asrlarda, hatto yaqinda o'tgan asrning 20-yillarida ham Yevropadan qolishmagan. Bir-ikki misol keltirish kifoya: akademik Habib Abdullaevning (3-rasm) geologiya sohasidagi ilmiy ishlari jahon geologlarini lol qoldirgan. Bu-ku mayli, olimning ilmiy ishlari respublikamiz foydali qazilmalarini topish va qayta 3-rasm. Akademik

Abdullaev H.A.

ishlashga sharoit yaratib berdi. Ming afsuski, shunday buyuk bir insonning qadri bilishmadi, hasadchi-g'iybatchilar tomonidan umrining oxirgi yillarida nohaq jabrlandi.

Abdullaev Habib Abdullaevich 1912 yil 31 avgustida O'sh shahri yaqinidagi Aravon qishlog'ida tug'ilib, bor-yo'g'i 50 yilga yaqin umr ko'rgan va 1962 yil 20 iyunida Toshkent shahrida olamdan o'tgan. Qisqa umri davomida erishgan yutuqlari, kashfiyotlari esa olamshumul. 30 yoshida (1942 y.) O'zbekiston hukumati raisining o'rinbosari, 35 yoshida (1947 y.) O'zbekiston FA vitse-prezidenti, 44 yoshida (1950 y.) FA prezidenti, 46 yoshida (1958 y.) SSSR FA muxbir-a'zosi, 47 yoshida (1959 y.) Lenin mukofoti laureati. Bu buyuk olimning geologiyaga oid nazariy fikrlari amaliyotda tasdiqlangan. U birinchi bulib O'rta Osiyoni alohida metallogenik maxsus mintaqqa sifatida ajratgan.

Metall hosil bo'lishi qonun-qoidalariga asoslanib qaysi joylarda metall konlari mavjudligini Habib Abdullaev oldindan ayta bildi, ya'ni yerning yuzaki tuprogida ayrim metallarning qiyosiy ko'pligiga asoslanib o'sha joyning chuqur qavatlarida ham taalluqli metal koni mavjud bo'lishi qonunini ochdi va uning bu

kontseptsiyalari asosida qazilma boyliklar topilib, amalda tasdiqlanganligi uning ilmiy asarlarini jahonga mashhur qildi. «Rudalanishning granitoid intruzivlar bilan genetik bog'liq-ligi» asari xorijiy olimlar taklifi bilan nemis, ingliz va xitoy tillariga tarjima qilingan. 7 jildidan iborat tanlangan asarlari 1964-1969 yillar davomida nashr etilgan. Abdullaev H.A. Toshkentdagi Chig'atoy qabristoniga dafn etilgan. Qabri ustiga marmar byust haykaltarosh Ye.V. Vuchetich (1908-1974) tomonidan qo'yilgan. Ta'kidlash joizki, Ye.V. Vuchetich 1931 yilda Samarqandga kelib, Tasviriy san'at fabrikasida ishlagan va bir muddat Leningrad Badiiy Akademiyasida o'qib, 1933 yilda yana Samarqandga qaytib kelgan. Rostovda Samarqandda yaratgan asarlarining ko'rgazmasini o'tkazgan. «Voroshilov ot ustida» (1939), «General Chuykov» (1947), «Nazarali Niyozov» (1948), yozuvchi M. Sholoxov (1948) larning obrazlari, «Qilichlardan omoch yasaymiz» (1958), «F.E. Dzerzhinskiy» (1959) nomli asarlari mashhurdir.

Boshqa bir matematik olim Sa'di Sirojiddinovning (4-rasm) obrusi dunyo olimlari orasida shu darajada yuksak bo'lganki, uning sha'niga 1986 yilda Jahon statistika uyushmasi (Bernulli jamiyati) o'zining birinchi kongressini uning Vatanining poytaxti Toshkentda o'tkazgan.

4-rasm. O'zbekiston FA prezidenti T.N. Qori-Niyoziy (chapda) va vitse-prezidenti S.H. Sirojiddinov (o'ngda)

Sirojiddinov Sa'di Hasanovich (1920-1988) matematik olim va jamoat, fan arbobi, O'zbekiston FA akademigi (1966), ToshDU rektori (1966-70; 1983-87), O'zbekiston FA vitse-prezidenti (1970-1983) darajalariga erishgan.

Ko'p uzgaruvchan klassik ko'phadlarning muhim xossalari bag'ishlangan tadqiqotlari 50-yillarda Toshkent matematika maktabining yanada yuksalishiga olib keldi. Olim ehtimollar nazariyasi sohasidagi yutuqlarni dunyo miqyosida birinchi bo'lib, matematik statistika qo'lladi. S.H. Sirojiddinov Bernulli nomidagi Xalqaro matematik statistik va ehtimollar nazariyasi jamiyati (Gollandiya) ning haqiqiy a'zosi (1966) bo'lgan.

Professor Abdulla A'zam ta'kidlashicha «ilmiy tadqiqot sifati va ilmiy xodim saviyasini maqolalar soni bilan o'lchashga urinish fanning tagiga suv quyish bilan barobar». Ilmiy izlanish, ma'lumki, ilmiy tadqiqot mavzusini tanlashdan boshlanadi. Oxirgi yillarda bu masalada ba'zi islohotlar o'tkazildi: nomzodlik darajasiga ximoyalarning tuxatilishi va yana tiklanishi, ilmiy raxbar tanlash tartibi, har xil proektlar tuzush va xok.). Bu o'rinda, aslida «ilmiy rahbarlikka (yana u ilmiy kengashlarda har xil «qiliqlar» bilan utkazib olingan bo'lsa!) extiyoji yukdek, amaldan foydalanib, 20-30 talab dissertatsiyalarga rahbarlik qilish, shu raqamlarni ro'kach qilib, o'zini „olim“ deb kekkayib yurganlar qancha. Umuman ilmiy rahbarlik degan amaliyotga chek quyish vaqti kelmadimi? Fikrimizcha, „Ustoz-

shogird“ tushunchasi boshqa gap: erkin, adolatli. Xorijda proektga, dissertatsiyaga ilmiy rahbarlik qilish amaliyoti yo'q-ku! Ming afsuski hozirgi ba'zi «zamonaviy olimlarimiz» mutafakkir Luterning (Martin Luther, 1483-1546) «Aflotun – do'stim, Suqrot ham dustim, lekin haqiqatni afzal kuraman», - degan so'zlarini esdan chiqarishmoqda.

Aslida, arab yozuvchisi Jabron Xalil yozganidek, haqiqiy «buyuk kishilarning yuragi ikkita bo'ladi, bittasi qon talashib yotsa, ikkinchisi har qanday sharoitda ham xormay-tinmay ishlayveradi».

Shu asnoda Aristotelning quyidagi so'zlari taskin bo'lishi mumkin: «Bani bashariyat tabiatan bilimga intilib yashaydi». Zero, ana shunday bani bashariyatning soni, qatori bizning kunlarda ham kamaymasin, deb niyat qilishdan boshqa choramiz yo'qqa o'xshaydi, chog'i.

Bir vaqtlar N.I. Pirogov «Xirurgiya o'ldi!» deganidek bugun biz olimligu-ilmiylik o'ldi deya olish darajasiga kelganmiz.

Hozirgi paytda dunyoda, jumladan respublikamizda ham ko'plab konferentsiyalar, kongresslar, simpoziumlar, s'ezdlar, bir so'z bilan aytganda ilmiy banjumanlar o'tkaziladi, turli kompaniyalar, firmalar (asosan farmatsevtik) katta-katta xarajatlar qilishadi, to'plamlar sifatli qog'ozda, chiroyli qilib chop qilinadi. Natijada esa, bu to'plamlarni varaqlab faqat o'zimizning ilmiy ishlarimizni (tezislarimizni) ko'rib, shu bilan qanoatlanamiz xalos.

Farmatsevtika industriyasi ommaviy axborot vositalarini qamrab olgan reklamalari, savdo-sotiq tizimining qariyb yarmini, yoki qo'prog'ini ish qilgan kompaniyalaru dorixonalari shunday bir 5-hokimiyatga aylanganki, uning oldida bugungi 4-ommaviy axborot hokimiyati ip esholmaydigina emas, unga xizmatkorlik qiladi hatto.

Olimlik aristokratizm, texnokratizm, pragmatizmga, ilmiylik esa farmatsevtika maxsulotlarini bir varakayiga ko'r-ko'rona maqtash, tashviqotdan iborat sxolastik prezentatsiyalarga aylanib qoldi.

Rossiya urolog-olimlaridan T.N. Garmanova ushbu yo'nalishda izlanishlar olib borib, Yevropa urologlar assotsiatsiyasining qiziq ma'lumotlarini keltiradi: 2013 yilda bu nufuzli jamiyat o'zlari o'tkazib turadigan s'ezdiga 14386 ta tezis yig'ishibdi. Lekin ahamiyatli tomoni shundaki, shulardan faqatgina 4172 (29%) tasi s'ezd to'plamiga kiritilgan. Qolganlari esa turli farmatsevtik firmalarning tashviqot ma'ruzalari bo'lganligi uchun qabul qilinmagan. Ularda foydali ilmiy ma'lumot ham, yangilik ham bo'lmagan. Tezislarining sifatini kanday aniklash mumkin? Yevropa urologlari assotsiatsiyasining s'ezdlariga tezislar maxsus ekspertlar tomonidan ishlab chiqilgan ma'lum ko'rsatkichlar va shkalalar yordamida saralanadi. Shunday s'ezdlardan birining dasturiga hatto s'ezd qo'mitasi raisining (prof. Rayxsvaller) tezisi ham kirmay qolganligi ma'lum. Bunda isbotlanganlik darajasi va tezis sifatini baholash shkalasidan (TSBSh) foydalaniladi.

D. Saketta va hammual. klassifikatsiyasi bo'yicha isbotlanganlik darajasi quyidagicha baholanadi:

1a daraja. Ilmiy natijalar randomizatsiyalangan tadqiqotlarni metaanaliz qilish yo'li bilan olingan.

1b daraja. Ilmiy natijalar kamida 1 randomizatsiyalangan tadqiqotdan olingan.

2a daraja. Ilmiy natijalar bironta metodik to'g'ri randomizatsiyalanmagan nazoratlanadigan tadqiqotdan olingan.

2b daraja. Ilmiy natijalar kamida bitta metodik to'g'ri kvaziekperimental boshqa turdagi tadqiqotlardan olingan.

3 daraja. Ilmiy natijalar metodik to'g'ri eksperimental bo'lmagan tekshirishlardan, jumladan qiyosiy, korrelyatsion tekshirishlar va aloxida klinik kuzatuvlardan olingan.

4 daraja. Ilmiy ma'lumotlar ekspert komissiyasi hisobotidan olingan, yoki e'tiborli mutaxassisning klinik tajribalariga va fikrlariga asoslangan bo'ladi. Bu klassifikatsiya ilmiy maqolalarga daxlidir. Tezislar sifatini baholash maqsadida 2007 yilda Rudolf w Poolman tezislar sifatini baholovchi maxsus shkala (TSBSh) taklif qilib, ishonarli natijalarga erishgan (jadval).

Bazis darajasi	Kursatgich	50
Muammoni ochish	Tushunarli	+5
	Tushunarli emas	0
	Yo'q	-5
Tadqiqot dizayni	Prospektiv	-5
	Retrospektiv	+5

	Faqat savolnoma	0
	Ko'rsatilmagan	-10
Nazorat guruh	Ko'plab test "bitta guruh"	+5
	Xuddi shunday tekshiruv	+5
	Guruxlararo kutilmagan taqsimlash	+10
	Nazorat guruhning yo'qligi	-5
Material	Unikal	+5
	Standart tadqiqot davomiyligi guruh hajmi	0
	Yetishmovchilik	-5
Natijalar	Unikal	+10
	Yangi va ahamiyatli	+5
	Allaqachon ma'lum ma'lumotlar	0
	Ahamiyatsiz yoki ilmiylik kelib chiqmaydi	-10
Xulosa	Ahamiyatli	0
	Natijalarga asoslanmagan	-5

	Yo'q	-10
Umumiy	Ballarning umumiy yig'indisi	0-90

Yevropa Bolalar urologlari assotsiatsiyasi 2013 yilda tarqatgan axborotda ular o'tkazmokchi bo'lgan konferentsiyaga tezislari keltirilgan shkala asosida saralangan. Konferentsiya ilmiy qo'mitasining 15 ta a'zolaridan 6 nafari ushbu shkala yordamida 498 ta tezisdan 188 tasinigina (37,75%) konferentsiya dasturiga qabul qila olish imkoniyatiga ega bo'lishgan.

Anjuman raisi Rita Gobert bu shkalaga yuqori baho berib, keltirilgan saralash tizimi ilmiy ishlarni baholashda ob'ektivlikka erishishning garovi ekanligini ta'kidlagan.

Xulosa. O'zimizda o'tkazilayotgan ilmiy anjumanlarga tezislarni tanlash, maqolalar chop qilish ham halqaro mezonlar va baholash standartlari, shkalalari orqali o'tkazilishi maqsadga muvofiqdir.

Adabiyotlar

1. Аллазов С.А. Урология. Дарслик. Самарканд, 2008: 132 бет.
2. Аллазов С.А. Лагохилус в урологической практике. Самарканд 2015; 38 б.
3. Диагностические и лечебные стандарты в экстренной урологии. Под ред. проф. Аллазова С.А. Изд. 2-ое дополненное. Самарканд, 2015. 37 стр.
4. Ишмухамедов Р., Юлдашев М. Таълим ва тарбияда инновацион педагогик технологиялар. Тошкент, 2013: 278 бет.
5. Ткачук В.Н. Знаменательные и юбилейные даты в истории урологии и пограничных областей в 2011 г. Урология 2011; 1: 67-68.
6. «Урология». Учебник под редакцией проф. Д.Ю. Пушкаря. Москва. М, 2013.
7. Ёкубов Собиржон. Илохий мувозанат бузилганда. Адабиёт олим Раҳмон Кўчқор билан сўхбат. Тафаккур 2020; 2: 4-15.
8. Anderson SM, Helberg SB. Chart-based, case-based learning. S D Med 2009. 60(10): 391.
9. Blewett E.L., Kisamore J.L. Evaluation of an interactive, case-based review session in teaching medical microbiology. BMC Med Educ 2009; 9:56.
10. Entwistle N. Teaching for Understanding at University. Deep approaches and distinctive ways of thinking. Basingstoke: Palgrave Macmillan. 2009.
11. Harvard Business School. Available from.2011.
12. Popjay J, Baldwin S, Arai L, Britten N, Petticrew M, Rodgers M, Sowden A.
13. Methods Briefing 22. Narrative synthesis in systematic reviews Available from www.ccsr.ac.uk
14. Queen's University. Last accessed July 2011. Available from